

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΚΗΣ ΚΕΡΑΜΙΚΗΣ.

(Από τα ειδώλια Haniwa στην Σύγχρονη εποχή).

Η Ιαπωνία είναι μια από τις παλαιότερες παραδόσεις του κόσμου στον τομέα των κεραμικών. Τα κεραμικά δημιουργήθηκαν ήδη από την εποχή Jōmon (縄文時代 Jōmon jidai) 14.000 - 300 π.Χ.

Κατά τη διάρκεια των περιόδων Kofun και Asuka (250-710 CE), τα πήλινα αγγαματίδια Χάνιβα (Haniwa 埴輪) (πηλός που δουλεύεται κυλινδρικά) για τελετουργική χρήση τοποθετήθηκαν στους τάφους Ιαπώνων αριστοκρατών (Αυτοκρατόρων) κοντά στους νεκρούς. Οι τάφοι είχαν σχήμα κλειδαρότρυπας και οι φιγούρες Haniwa είχαν βρεθεί στο εξωτερικό του τάφου. Οι πήλινες φιγούρες αποτελούνταν από ανθρώπους, ζώα, σπίτια, στρατιωτικές φιγούρες, ιέρειες (Shinto) αλλά και ξίφη, όπλα και σκεύη. Πιθανών αποτελούσαν μέρος μιας επιθανάτιας τελετής. Τα Haniwa αποτελούν σημαντικά στοιχεία της εποχής. Τα σπίτια Haniwa βοηθούν τον θεατή να συνειδητοποιήσει την προέλευση και την εξέλιξη της ιαπωνικής αρχιτεκτονικής.

(Η παρούσα μου έκθεση στο Μουσείο Νεώτερης Κεραμικής στην Αθήνα βασίζεται στα ειδώλια Haniwa). Η εισαγωγή του Βουδισμού τον 6^ο Μ.Χ. αιώνα στην Ιαπωνία δημιούργησε παρακμή στην κατασκευή των τύμβων και των Haniwa.

1^ο πολεμιστής Haniwa 2^ο αλογάκι Haniwa 3^ο διάταξη ειδωλίων Haniwa έξω από την τύμβο 4ο Η μεγαλύτερη τύμβος της Ιαπωνίας, (Αυτοκράτορας Νίντοκου) Όσακα.

Καμία χώρα δεν έχει σημαντικότερη και ευρέως διαδεδομένη εκτίμηση για την τέχνη της κεραμικής όσο η Ιαπωνία. Αυτό οφείλεται κυρίως στην τελετή τσαγιού (το τσανόγιου Chanoyu) , ένα βασικό στοιχείο της ιαπωνικής ταυτότητας. Τα σκεύη της τελετής αποδίδουν μια υψηλή αισθητική κατάσταση.

Τα πρώτα Ιαπωνικά κεραμικά

Η ιστορία μας διδάσκει ότι οι νεώτεροι πολιτισμοί επηρεάζονται από τους παλαιότερους γείτονές τους. Με αυτόν τον τρόπο η Ιαπωνία επηρεάστηκε από την Κίνα και την Κορέα. Μέσα από τους αιώνες τα δανεισμένα στοιχεία προσαρμόστηκαν στην γηγενή κουλτούρα.

Η πιο γνωστή πολιτιστική περίοδος της προ-στρατιωτικής (των Σόγκουν και σαμουράι) Ιαπωνίας είναι η περίοδος Χειάν Heian (περίπου 800-1200), κατά την οποία η επιρροή από Κίνα – Κορέα κορυφώθηκε, και τελικά η τέχνη άρχισε να

ανθίζει. Εν τω μεταξύ, η άνοδος των ξεχωριστών και αυθεντικών ιαπωνικών μορφών τέχνης άρχισε να ακμάζει. Η χρυσή εποχή της κεραμικής είχε ξεκινήσει.

1^ο (Τσαβάν: κύπελλο) παλαιό λευκό κεραμικό για τσάι 2^ο Κεραμική λευκή πατίνα με χρήση στάχτης, που εγκαταλείφθηκε κατά το τέλος του 11^{ου} αιώνα 3^ο Βάζο με φυσική πατίνα, βρέθηκε στην περιοχή του Ίσε, περίοδος Χειάν (Heian period 8^ο – 12^{ος} αιώνας)

Η αγγειοπλαστική και η πορσελάνη χρησιμοποιούνται ευρέως στην τελετή του τσαγιού. Στην κεραμική οι Ιάπωνες θαύμαζαν τα τυχαία αποτελέσματα που έμοιαζαν με φόρμες / σχήματα της φύσης. Στον Ιάπωνα κεραμίστα άρεσε να αφήνει τα ίχνη των χεριών του επάνω στο αντικείμενο. Το πλάσιμο με τα χέρια ήταν απαραίτητο αν και γνώριζαν την χρήση του τροχού. Οι ασυμμετρίες και οι ανωμαλίες της μορφής αναζητήθηκαν σκόπιμα, σημάδια από εργαλεία έμειναν ανέγγιχτα, και προκλήθηκαν εσκεμμένα. Στόχος τους ήταν να δοθεί ένα αποτέλεσμα που να μοιάζει με φυσικά αντικείμενα όπως πέτρες και τα κεραμικά να μην δείχνουν τεχνητά.

Κλασσική περίοδος (Η περίοδος των Σογκούν, της στρατιωτικής διοίκησης της Ιαπωνίας 1185 – 1868)

Η κλασσική ιαπωνική κεραμική, η οποία ωριμάζει και ανθίζει στην πρώιμη περίοδο των Σογκούν, καθοδηγούνται από την αισθητική του "wabi-sabi" (侘 寂). Αυτή η προσέγγιση, αντικατοπτρίζει τα ιδανικά του βουδισμού του Ζεν, είναι μια παγκόσμια άποψη που επικεντρώνεται στην αποδοχή της παροδικότητας και της ατέλειας, της απλότητας, της φυσικότητας, της γήρανσης και της παρατυπίας. Για την αγγειοπλαστική αυτό σημαίνει ασύμμετρα σχήματα, ρωγμές και καψίματα στην επιφάνεια του αντικειμένου .

Αυτά τα αποτελέσματα έγιναν εφικτά με διάφορες τεχνικές. Τα κεραμικά αντικείμενα πλάστηκαν με το χέρι, αντί για την ακρίβεια που έχει ο τροχός του αγγειοπλάστη. Το ψήσιμο γίνονταν σε σχετικά χαμηλές θερμοκρασίες, αποφεύγοντας έτσι την υαλώδη, στιλβωμένη εμφάνιση των κεραμικών που ψήνονται σε υψηλές θερμοκρασίες. Αντί να βγουν από το καμίνι και να κρυσώσουν σταδιακά, τα καυτά αντικείμενα απομακρύνονταν από το καμίνι και βυθίζονταν σε άχυρο ή νερό, προκαλώντας αποτελέσματα όπως στρέβλωση, σκασίματα και παραμορφωμένα χρώματα.

Η χρυσή εποχή της ιαπωνικής κεραμικής συχνά χρονολογείται στον 16ο αιώνα, όταν η τελετή τσαγιού (το τσανόγιου) (που σημαίνει "ζεστό νερό για το τσάι"), πραγματικά απογειώθηκε. Ο σημαντικότερο άτομο στην άνοδο και τελειοποίηση αυτής της

τελετής, ήταν ο Sen no Rikyū, που καθιέρωσε την αισθητική του wabi-sabi. Ο Rikyū επέβλεψε την δημιουργία μπολ / κυπέλλων τσαγιού "τα κεραμικά ρακού", τα οποία θεωρούνται συχνά η κορυφή των κλασικών ιαπωνικών κεραμικών.

Η τελετή του τσαγιού εκτελείται σε ένα μικρό δωμάτιο ή περίπτερο, που συνήθως περιβάλλεται από έναν προσεκτικά σχεδιασμένο κήπο. Όταν οι επισκέπτες καλούνται, εισέρχονται σε ένα ελαφρά επιπλωμένο δωμάτιο μέσα από μια πολύ χαμηλή πόρτα.

Σε μια εσοχή που ονομάζεται τοκονόμα, κρέμεται μια ζωγραφική σε ύφασμα μπροκάρ ή μεταξωτό, και οι φιλοξενούμενοι υποκλίνονται σε αυτό με εκτίμηση. Το άτομο που ετοιμάζει το τσάι (tea master) βάζει λίγο τσάι σε σκόνη σε ένα μπολ και ρίχνει από πάνω του νερό που έχει θερμανθεί πάνω από ένα μαγκάλι. Το τσάι έχει χτυπηθεί με βουρτσάκι από μπαμπού και είναι γεμάτο φυσαλίδες. Τα διάφορα σκεύη – το μπολ τσαγιού, το κουτί του τσαγιού, το δοχείο του νερού, τα κουτιά, τα πιάτα και ο βραστήρας του τσαγιού - έχουν επιλεγεί προσεκτικά από το άτομο που εκτελεί την τελετή και συνήθως είναι μεγάλης ηλικίας. Η κατανάλωση τσαγιού ακολουθείται από συζήτηση και εκτίμηση των σκευών που χρησιμοποιούνται. Τα ποτήρια ή τα κύπελλα αποτιμώνται από τον τρόπο με τον οποίο ταιριάζουν στο χέρι καθώς επίσης και για την εμφάνισή τους. Μερικές φορές ένα νεοαποκτηθέν έργο τέχνης παρουσιάζεται από τον οικοδεσπότη για την ευχαρίστηση των επισκεπτών. Δεδομένου ότι τα άτομα που εκτελούσαν την τελετή του τσαγιού ήταν οι αισθητικοί διαιτητές, η επίδρασή τους στην ιαπωνική αγγειοπλαστική ήταν καθοριστική.

1η και 2η τελετή τσαγιού 3η το δωμάτιο όπου γίνεται η τελετή του τσαγιού

1ο Ιαπωνική ξυλογραφία Ukiyoe, τελετή τσαγιού, καλλιτέχνης Yōshū Chikanobu
2ο παλιό μπολ για τσάι 3η Τσάι Ocha (お茶)

1ο Μαύρο ρακού Ιαπωνικό μπολ τσαγιού 2η Ιαπωνικό μπολ για την τελετή του τσαγιού, διακοσμημένο με άνθη δαμάσκηνου 3η παλιά σκεύη τελετής τσαγιού 4η Καλλιτέχνης Ogata KENZAN (1663-1743) μικρό μπολ τσαγιού με σχέδιο τοπίου και ποίημα

Όμορφα χρώματα, περίοδος Έντο (Edo 1603-1867)

Μετά από αιώνες απλότητας και αυτοσυγκράτησης, οι αγγειοπλάστες ήθελαν να εκτοξεύσουν τα χρώματα τους στα κεραμικά και τις πορσελάνες τους. Απαλά, με ακρίβεια σχήματος τα αντικείμενα ζωγραφίζονταν με ζωντανά σχέδια, συχνά σε λευκό φόντο. Αυτό το είδος κεραμικής έγινε τεχνικά δυνατό με την υιοθέτηση της προηγμένης τεχνολογίας καμινιών από την Κορέα.

Σύμφωνα με την παράδοση, η πρώτη ιαπωνική πορσελάνη κατασκευάστηκε στις αρχές του 16ου αιώνα αφού ο Shonzui Goradoyu-go έφερε πίσω το μυστικό της κατασκευής της από τα Κινέζικα καμίνια του Jingdezhen. Μια άλλη θεωρία ισχυρίζεται ότι ο Ri Sampei, ένας κορεάτης αγγειοπλαστικός που τον έφερε στην Ιαπωνία από ο (Daimyō γενικός αρχιστράτηγος) Toyotomi Hideyoshi, ανακάλυψε πηλό πορσελάνης στο βουνό Izumi κοντά στην Arita (στο νησί Kyushu). Αυτή η εκδοχή είναι λογική εφόσον δεν έχει εντοπιστεί πορσελάνη πριν από το τέλος του 16ου αιώνα στην περιοχή.

Τα πρώτα σκεύη της **Arita** ήταν διακοσμημένα σε μπλε γλυκό χρώμα, απλή και εξαιρετική ποιότητα. Αυτά τα σκεύη σύντομα βρήκαν τον δρόμο τους προς την Ευρώπη μέσα σε ολλανδικά πλοία και το 1641 απονεμήθηκε ένα εμπορικό μονοπώλιο τους Ολλανδούς. Ορισμένα από αυτά τα πρώτα ιαπωνικά εμπορεύματα εξαγωγής βασίζονται στα σύγχρονα ευρωπαϊκά κεραμικά σκεύη.

1ο βάζο πορσελάνης Arita, περίοδος Edo (1615-1868). 2ο πιάτο με σχεδιασμό ορτανσίας, Ιαπωνία, Arita, Edo περίοδος, 17ος αιώνας 3ο μπολ, περίοδος Edo, 1650-1660 μ.Χ., Arita είδη, πορσελάνης με χρωστική κοβαλτίου κάτω από σμάλτο, και

χρωστική χαλκού στο χείλος 4ο Φολλιδωτό μπολ με σχέδιο μπανάνας και ιτιάς, Arita, περίοδος Edo 1650 -1660

Η οικογένεια Σακάιντα (Sakaida) συνδέεται ιδιαίτερα με τα καμίνια της Arita. Το πρώτο μέλος της οικογένειας, γεννημένο περίπου το 1596, πειραματίστηκε με μπλε χρώμα κάτω από το γυάλωμα έως ότου η οικογένεια έμαθε το μυστικό της χρήσης ζωντανών χρωμάτων. Αυτή η τεχνική υπερκάλυψης τελειοποιήθηκε σύντομα μετά τα μέσα του 17ου αιώνα. Συνεχίστηκε από την οικογένεια και, αφού πολλοί από αυτούς ονομάστηκαν Κακίεμον (**Kakiemon**), το στυλ έγινε γνωστό με αυτό το όνομα. Η παλέτα αναγνωρίζεται εύκολα: κόκκινο σιδήρου, μπλε πράσινο, ανοιχτό μπλε, κίτρινο και μερικές φορές είναι ελαφρώς επιχρυσωμένη. Τα οκταγωνικά και τετράγωνα σχήματα είναι ιδιαίτερα συχνά.

1^ο βάζο και κάλυμμα Kakiemon, περίοδος Edo τέλη 17ου αιώνα. 2^ο Arita kakiemon 18ος αιώνας. Ο τολμηρός σχεδιασμός του έχει μια μοναδική αίσθηση σαφήνειας και υπερηφάνειας σε αντίθεση με οποιαδήποτε άλλη ιαπωνική κεραμική. Εθνικό Μουσείο Τόκιο πορσελάνη, τέλη 17ου αιώνα. 3^ο Πιάτο διακοσμημένο πάνω από ένα γαλακτώδες λευκό σώμα με δαμάσκηνα και μπαμπού 4^ο δύο πορσελάνες Kakiemon 17ος αιώνας

Τα θέματα διακόσμησης δεν είναι συμμετρικά, ένα μεγάλο μέρος της λευκής επιφάνειας της πορσελάνης να παραμένει άθικτο. Αυτή η τεχνική και το ύφος εξαπλώθηκε γρήγορα σε άλλες επαρχίες και η επιρροή της στην πορσελάνη που κατασκευάστηκε στην Ευρώπη κατά το πρώτο μισό του 18ου αιώνα ήταν τόσο μεγάλη όσο κι αυτή της κινεζικής πορσελάνης. Μια μεταγενέστερη εξέλιξη του Kakiemon, στην οποία χρησιμοποιήθηκαν μοτίβα "μπροκάρ" βάσει προτάσεων των Ολλανδών εμπόρων, αποδεικνύεται λιγότερο επιτυχημένη. Αυτά τα μεταγενέστερα επιζωγραφισμένα κεραμικά από την Arita έγιναν γνωστά ως **Imari**, από το λιμάνι από το οποίο αποστέλλονταν.

1^ο Arita Imari πορσελάνη, βάζο με κάλυμμα 2^ο Imari μπουλ παράσταση θυελλώδους θάλασσας με σμάλτο, περίοδος Edo, 17-18ου αιώνα Εθνικό Μουσείο Τόκιο
3^ο Μπουλ Imari «οι τρεις φίλοι του χειμώνα» Περίοδος Edo 4η Imari Μεγάλη πιατέλα, αντίκα, μπλε και λευκό

Όπως η κινεζική λευκή πορσελάνη του 18ου αιώνα, έτσι και τα ιαπωνικά λευκά κεραμικά μεταφέρθηκαν στην Ευρώπη, όπου διακοσμήθηκαν και υαλώθηκαν από Ολλανδούς και άλλους Ευρωπαίους κεραμίστες.

Μεγάλης σημασίας, αλλά σπανιότερη στην Ευρώπη είναι η πορσελάνη **Kutani**. Τα καμίνια στο Κουτάνι (νομός Ishikawa) λειτούργησαν στο δεύτερο μισό του 17ου αιώνα. Μεγάλης αξίας, η πορσελάνη παλιό Κουτάνι (Old Kutani) είναι μια από τις καλύτερες της Ιαπωνίας. Το σώμα είναι βαρύ, και τα σχέδια εκτελούνται με τολμηρή και πλούσια χρώματα. Το παλιό Κουτάνι αναζωογονήθηκε και νέα στυλ δημιουργήθηκαν όταν τα καμίνια στην περιοχή άρχισαν να λειτουργούν στις αρχές του 19ου αιώνα και ξανά στην δεκαετία του 1860, με αποτέλεσμα την δημιουργία σύγχρονης πορσελάνης Κουντάνι ως σημαντικό αντικείμενο εξαγωγής.

1^ο Κουτάνι μπουλ τσαγιού 2^ο Κουτάνι κεραμικό πιάτο, (Kutaniyaki Art Museum) 3^ο Κουτάνι σετ κεραμικών 4^ο Κουτάνι μπουλ τσαγιού διακόσμηση με άνθη παιωνίας

Τα καμίνια Mikawachi υπό την προστασία του πρίγκιπα του Hirado έκαναν πορσελάνη κυρίως γι αυτόν. Το ευαίσθητο, πολύ λευκό σώμα είναι συνήθως διακοσμημένο σε στυλ μικρογραφιών με μπλε χρώμα κάτω από το γυάλωμα. Το Κιότο εμμείτο το πράσινο της ιτιάς (celadon) των Song και τα πράσινα και κόκκινα κεραμικά των Ming. Η περιοχή **Seto** δεν έκανε πορσελάνη μέχρι το 1807, τα χρώματα και τα γυαλώματα του χρονολογούνται από το 1835 περίπου.

1^ο βάζο Seto, Εθνικό Μουσείο Τόκιο 2^ο Σπάνιο μπολ τσαγιού Seto, περίοδος Muromachi (1392-1573) ή περίοδος Momoyama (1573-1615). 3^ο Seto βάζο λουλουδιών, για ικεμπάνα (Ikebana) 4^ο Seto μπολ για τσάι (1915-1982).

Η κατασκευή των πήλινων κεραμικών συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια του 17ου και 18ου αιώνα, και μεγάλο μέρος του είναι αξιοσημείωτο για τη διακόσμηση του. Προς τα τέλη του 17ου αιώνα, ο Ninsei (Nonomura Seisuke) άρχισε να εργάζεται στο Κιότο και ήταν υπεύθυνος για πολύ ωραία διακόσμηση με σμάλτα σε ένα σώμα λευκό.

1^ο Μπολ για τσάι, Κιότο περιοχή Κιομίζου (Kiyomizu-kyo yaki) 2^ο Ninsei Μπολ για Τσάι 3^ο Κανάτα για φύλαξη φύλλων τσαγιού, από το στούντιο Ninsei, εποχή Edo, 17ος αιώνας, διακόσμηση με φεγγάρι και δαμάσκηνο Εθνικό Μουσείο Τόκιο 4^ο Μπολ νερού, στούντιο Nonomura Ninsei , Κιότο, περίοδος Edo

Μετά τον 19^ο αιώνα

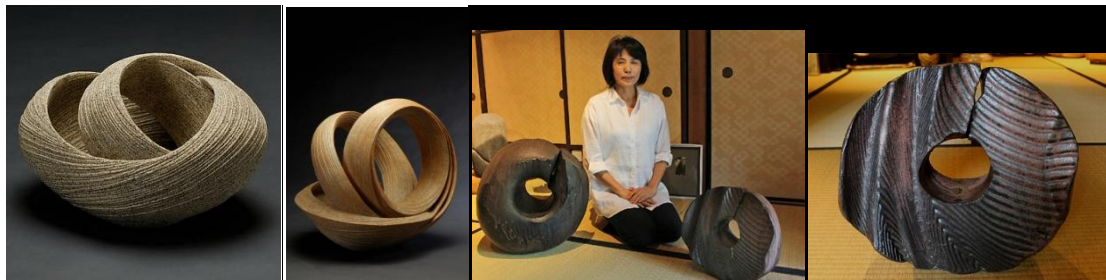
Οι ιαπωνικές παραγωγές κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, όπως και εκείνες στα περισσότερα άλλα μέρη του κόσμου, επιδεινώθηκαν σημαντικά. Χαρακτηριστικό της εποχής είναι η λεγόμενη κεραμική **Satsuma**, τα περισσότερα από τα οποία κατασκευάστηκαν όχι στο Satsuma αλλά στο Κιότο κατόπιν στάλθηκαν στο Τόκιο για να διακοσμηθούν ειδικά για εξαγωγή. Τα σχέδια είναι υπερβολικά και η δημοτικότητά τους είναι διαφορετική ανάμεσα στους Ιάπωνες και τους Δυτικούς συλλέκτες.

1^ο Satsuma κεραμικό θυμιατήρι 2^ο Satsuma Βάζο με κάλυμμα, 19ος αιώνας, απεικονίζει το μυθικό πτηνό φοίνικα στην κορυφή ενός πασσάλου 3^ο Θήκη κρίκετ (περίπου 1900) 4^ο σκεύος Satsuma με διακόσμηση πιθήκων, Εποχή Meiji

Όπως η κατασκευή της δυτικής κεραμικής στον 21ο αιώνα, έτσι και της Ιαπωνικής σε μεγάλο βαθμό βιομηχανοποιήθηκε και παράγονται περισσότερα κεραμικά προϊόντα, αλλά η ιαπωνική παράδοση της κεραμικής σε μικρά και ιδιωτικά καμίνια συνεχίζεται.

Στη σύγχρονη Ιαπωνία πολλοί ιαπωνικοί αγγειοπλάστες εργάζονται ανεξάρτητα με πολύ καινοτόμα σχήματα και μορφές. Μερικοί κορυφαίοι καλλιτέχνες είναι οι εξής:

1ο και 2ο Takayuki Sakiyama κεραμικά γλυπτά 3η & 4η Hayashi Kaku σύγχρονη κεραμική

1η και 2η Ken Mihara (三原 研) 3η Takashi Ikura, βάζο με καπάκι, πορσελάνη 4η & 5η Sakurai-Yasuko, Λευκά λουλούδια πορσελάνη, 2008

*Keiko Matsumoto: 1° Βάζο κάστρο, 2010 2° κεραμική κατσαρόλα χταπόδι 2006
3° βάζα με πάπιες 2010*

Tomita Mikiko 1st & 2nd Μεταμόρφωση, κεραμική γλυπτική